
Slutt for overmennesket

REDAKSJONELL KOMMENTAR

ØYVIND STOPLE SIVERTSEN

oyvind.stople.sivertsen@tidsskriftet.no

Øyvind Stople Sivertsen er allmennlege i spesialisering og medisinsk redaktør i Tidsskriftet.

De forventes å være en kombinasjon av aksjemegler og prest. Nå streiker endelig fastlegene. Fordi de ikke også vil være maratonløpere.

Foto: Sturlason

Jeg har mange samtaler på fastlegekontoret om balanse. Mange syns de jobber for mye, men kommer seg ikke ut av det. Det er for mye ansvar, for lite hvile. Løsningen er sjelden å prøve litt hardere. Som oftest er det best å ta et steg til side. Ikke sjelden anbefaler jeg mine pasienter å jobbe mindre – hvis de kan.

Jeg bør nok ikke fortelle mine pasienter for mye om fastlegene. De som skal hjelpe, men som snart ikke orker mer. De som jobber 55,6 timer i gjennomsnitt hver uke (1), og som forventes å være på topp hver eneste av disse timene. Til tider oppleves det som at det er forventet at man jobber i tempoet til en aksjemegler og samtidig har empati som en prest. Så skal man løpe videre til legevakt.

Denne uken ble 26 leger i kommunale stillinger tatt ut i streik (2). Neste uke trappes streiken ytterligere opp (3). Målet er å ta tilbake retten til å ha fri når man ikke er på jobb, ved at det «kun» kan tilpliktes fastleger å ha syv timer aktiv vakt eller 28 timer hjemmevakt i uken. Eller som kommuneoverlegen i Gildeskål, en av landets mange distriktskommuner, sier: retten til å jobbe 1 456 timer ekstra i året (4). Som en fastlege i Fauske forklarer det: Det er retten til å lese godnatthistorier (5).

«Målet er å ta tilbake retten til å ha fri når man ikke er på jobb»

Det er antakelig få, om noen, sektorer hvor arbeidsgiver i en tarifforhandling ville ha våget å foreslå 45 timers arbeidsuke som et minimum av arbeid. I denne situasjonen er det altså arbeidstakerne som kommer med dette forslaget. Vi kan sannelig lure på hvordan landets fastleger har havnet i en situasjon hvor det er retten til å begrense seg til 120 % arbeid det streikes for.

Noe av forklaringen er endrete samfunnsstrukturer. Der Legen tidligere var en institusjon både familien og lokalsamfunnet vernet om, har flere begynt å se på funksjonen som en *jobb*. Da allmennlegene streiket sist, i 1981, sto det om økonomi. Norske Kommuners Sentralforbund (senere KS) og Legeforeningen inngikk en avtale, hvor hovedtrekkene var at kommunene fikk ansvar for etablering og drift av legevaktordninger og at allmennlegene fikk plikt til å delta. Staten nektet å ta regningen for dette, og som en konsekvens ble all legevaktkjøring innstilt i en rekke kommuner, og legene sluttet å skrive sykmeldinger og attester. Partene kom til enighet etter 15 dager med streik, og staten tok til sist regningen for denne etableringen (6).

«I enkelte småkommuner kan man være alene som vakthavende lege i ukesvis. Legene her må da balansere familieliv og fritidsinteresser med det å alltid være beredt og tilgjengelig»

Siden den gang er fastlegeordningen innført og oppgavene er blitt flere, men legevaktplikten for norske allmennleger har bestått. I enkelte småkommuner kan man være alene som vakthavende lege i ukesvis (7). Legene her må da balansere familieliv og fritidsinteresser med det å alltid være beredt og tilgjengelig. Det er mye som tyder på at det er usunt (8). Leger er mennesker, ikke overmennesker. Både maratonløpere, aksjemeglere og prester vet at mobilisering alltid krever restitusjon. Hvis ikke, går man tom.

LITTERATUR

1. Fastlegeordningen i krise – hva sier tallene. Rapport. Oslo: Menon Economics, 2018.
<https://www.legeforeningen.no/contentassets/1f3039425ea744adab5e11ac5706b85a/fastlegeordningen-i-krise-hva-sier-tallene-endelig-rapport.pdf> Lest 28.10.2020.
2. Legeforeningen. Særavtalen: Leger i fem byer tas ut i streik.
<https://www.legeforeningen.no/nyheter/2020/saravtalen-leger-i-fem-byer-tas-ut-i-streik/?fb> Lest 28.10.2020.
3. Wærnes D. Særavtalen: Leger i syv nye byer tas ut i streik. Legeforeningen.
<https://www.legeforeningen.no/nyheter/2020/saravtalen-leger-i-syv-nye-kommuner-tas-ut-i-streik/clid=IwAR2Y8YtpwVKnTCIA3IEvaCVRGQqjpdjbcnaCkz-dA8fD2Wwjdj3HQ3kxX4M> Lest 28.10.2020.
4. Didriksen L. Å gå hjemme i med telefonen i lomma og få godt betalt for det! Livet i Casa Didriksen. <https://casadidriksen.com/2020/10/25/a-ga->

hjemme-med-telefonen-i-lomma-og-fa-godt-betalt-for-det/ Lest 28.10.2020.

5. Rydningen JE. Om retten til å lese godnatthistorier. Doktor i nord.
<https://doktorinord.no/nyheter/om-retten-til-a-lese-godnatthistorier?fbclid=IwARoBiZnQSVsMowiChbKTtmmY3WousysSAuCc4AswBlHdbOEXL8TjrxYwVZo> Lest 28.10.2020.

6. Legevaktens historie. Fra barberkirurg til digital vaktlege. Bergen: Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin, 2018.

7. Brox M. Nei til ubegrenset arbeidstid. Brønnøysund avis 25.10.2020.
https://www.banett.no/nyheter/Debatt/2020/10/25/Nei-til-ubegrenset-arbeidstid-22879685.ece?fbclid=IwAR23jCgDf_HWuqRZycWHbJkBZJxl4bvke4fVosItR8JBLOWZwVQfiO1LTG4 Lest 28.10.2020.

8. Dettmers J, Vahle-Hinz T, Bamberg E et al. Extended work availability and its relation with start-of-day mood and cortisol. *J Occup Health Psychol* 2016; 21: 105–18. [PubMed][CrossRef]

Publisert: 29. oktober 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0864
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 1. juli 2026.